

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, februar 1990

2. čislo · ISSN 0032-4132 · Lětnik 40

Bože słowo za nas

„Ty sy mój Bóh. Mój čas steji w twojej ruce. Ps. 31.15.16

Hrono tutoho měsaca namakamy w 31. psalmje. Tutón psalm je zdobom skórzba a džakna modlitwa čłowjeka, kiž hižo léta dolho na choroložo ležeše. Přeceljo so jeho zdaluja, a njeprěceljo so na njeho přiskodžeja. Wón so jara wopušceny a wosamočeny čuje a tohodla swoju čelnu chorosć a dušinu nuzu čim bolostnišo začuwa. W tutej nuzy pyta wón pomoc pola Boha. Jako wěrny čłowjek znajese slubjenje wšehomocneho Boha: „Wotaj so ke mni w času nuzy, da chcu ja će wumóc, a ty dyrbiš mje chwalić!“ Haj, pola Boha namaka wón přeco wotewrjene wucho. Tohodla wón w modlitwje wšu swoju nuzu Bohu wupraji. Nětko so wjace wosamočeny nječuje. Takle tróštowany položi swój dónt a přichod poiny dowěry do Božeje ruki: „Ty sy mój Bóh! Mój čas steji w twojej ruce (15).“ Wón wě, zo je Bóh smilny a hnadny a wodawa hrěchi.

W 20. štuće so wón wuznawa: „Ja so k tebi wołam, dokelž kak wulka je twoja dobrota, kotruž wopokažeš tym, kotřiž so tebi dowěrja.“ Zo bě tutón psalm w ludže derje znaty, to nam naš Zbóžnik Chrystus pokaza, hdyž we wulkich bolosćach na križu zawoła: „Wótče, ja poruču swoju dušu do twojeju rukow (6).“

Psalmista wě so ze swojej nuzu we wulkej syle tych pobožnych, kiž zamóža na te wašnje, kaž swoju nuzu, swoju chorosć a swoju samotu sčerpilwje noša a přewinjeja, wulke syly chorych a čerpjacych tróštować z tym tróštom, z kotrymž buchu sami wot Boha tróštowani. A wón tež wě, zo Bóh tajke čerpenje pobožnych we wěčnosti bohaće zaruna. To nam tež japoštoł Pawoł w listě na Romskich wobswědči: „Ja mam za to, zo nětčišeho časa čerpenja hódne njejsu přichodneje krasnosće dla, kotraž ma so nad nami zjewić.“

Chorych, čerpjacych a wosamočenyh tež pola nas nadeńdzemy. Snano słušamy sami k nim? Čelne a duchowne mocy w starobje wostańbjeja a woteběraja. Tež chorosćow je — njeđiwajcy dobrego lékarstwa — wjele pola nas, tež nic mjenje zrudoby a dušinyh nuzow. Štó pak so praša, kak so blišemu abo susodej dže? Hustodosć su čłowjekoj měnjenja, zo maja sami ze sobu dosć činić a tohodla chwile ani přičiny nimaja, so wo starych, wo chorych abo wosamočenyh starać. Jim du tohodla z puća; sami za so pak pytaja wotměnjenje a rozprošenje. Přez tajke zadźerženje pak sami so zjebaja. Wot chorych a starych, kiž swój wosud sčerpilwje noša, móža wjele nawuknyć, přetož přjedy abo pozdžišo móža do samsneho položnja přinć a potom je skorženje a žalosćenje wulke. Bratřa a sotry, kiž swój križ z Božeje ruki na so bjeru, wobswědčuja, zo Bóh Knjez nam wjace

njenapoloži, hač znjesć abo wutracć móžemy. Wězo su w nuzach, chorosćach abo samotnosći mocy čěla abo wěry pola potřejenych wšelakore, pak wjetše, pak mjenje. Tohodla dyrbymy z nimi sčerpnosć měć.

Hrono měsaca chce nas na to dopomnić, zo Bóh Knjez naše žiwjenje a jeho dolhosć postaji a wobmjazuje. Chorosće, nuzy abo samota móža nas do rukow Boha honić. „Z hlubiny wołam so, Knježe, k tebi. Knježe, wuslyš mój hiós...“ čitamy w 130. psalmje. Tajke modlenje a podaće do Božeje wole móže nam ze žohnowanjom być. Sylna dowěra a chutna modlitwa wjele wukonjetej, druhy snano wjace hač lékarjo abo lékarstwa. Příklad za to namakamy w knihach profeta Jezaja we 38. stawje. Kral Hiskias bu na smjerć chory. Bóh Knjez njeje jeho wopušćil, dokelž běše kral Boha wo pomoc a wustrowjenje prosyl: „Knježe, ja čerpju, polož mi. Ty mi daš wusnyć a sćiniš

mje zaso žiweho. Hlaj po tróšće so mi jara styskaše; ty pak sy moju dušu lubował, zo kónc njeje wzała. Tón Knjez je mi pomhał, da chcemy naše kěrlušy spěwać, tak dolho hač žiwi smy.“ Kral Hiskias je nazhonił, kak njewidžomna ruka Boža pobožneho choreho w časach nuzy a wulkeje bojósće kruće dźerži, ruka, kotraž zamóže strowotu a žiwjenje znowa spožić.

„Mój čas steji w twojej ruce.“ „Mój čas“, to njejsu jenož poslednje dny abo hodiny žiwjenja, to woprija cyły čas žiwjenja. Wšě naše dožiwjenja, wjeselo a zrudoba, zbožo a njezbožo přinđu z Božeju rukow. To je za pobožneho čłowjeka tróš a nadźija, kaž to na kóncu psalma čitamy: „Chwaleny budź Knjez, zo je mi dobrotu wopokazał w čezkim času. Tohodla lubuje Knjeza, dokelž wón wěrných zwarnuje. Budźće dobreje nadźije a posylće swoju wutrobu wy wšitycy, kotřiž na Knjeza čakaće!“ Jan Pahler

Wutrobne přeprašenje na

Serbski kubłanski džen

póndzelu, 19. februara 1990, na farje Michalskeje wosady w Budyšinje (při Michalskej cyrkwi, nic na Hornčerskej).
Tema: Wěra a přiwěra

Započatk: w 9.30 hodź.

Kónc: wokoło 15.30 hodź.

Rozprawa wo nazymskim schadźowanju krajneje synody

Tuta rozprawa, hdyž wozjewi so w Pomhaj Bóh, budže w mnohich dypkach hižo zańdženosć a nas wroćo hladajo na wjele dopominać, štož nas jako synodu a cyły lud w tutych oktoberskich dnach hnuješe.

Wosebita rozprawa krajneho cyrkwinskeho zarjada wo podawkach w Drježdžanach wot 4. do 8. oktobra podawa nam struchly dohlad na podeńdženja.

Nowiny běchu w tutym času jednostronsce a njedosahace informowali.

K přepytowanju podawkow minjenych njeđzeli posła synoda listy na předsydow radow wobwodow Drježdžany, Lipsk a Karl-Marx-Stadt.

Tež generalny statny řečnik NDR so informowaše a prošese so wo pomoc při wujasnjenju prawnych zranjenjow.

Na zjawnym posedženju poda krajna synoda „wozjewjenje, w kotrymž zaběraše so z wěrnosćiwosću, z pobrachowacej prawnej runosću, z kritiku a pře-

čiwkami knježerstwoweje politiky. Wšo to dyrbi pod škitom prawa stać.

Krajny biskop rozestaješe so w swojej rozprawje z wobchadom mocy w našim staće a powšitkownje.

Pola nas wukonjeja móc socialistiski stat, SED, blokowe strony a masowe organizacije. Wot njeje njehajajacy móćni ani kuska wotstupić, a my jako cyrkej njehajamy ju tež džělic.

Biskop rjekny na druhim městnje swojeje rozprawy:

„My jako stawy cyrkwe smy sej wědomi toho, zo je móc njewobeńdzomna. Wona pak je přeco tež strašna. Móc měni čłowjeka.“

Što móžemy jako stawy cyrkwe činić?

Dyrbymy so přeco zaso k bjezmócnosći namotwjeć. „Namóc niči přeco wjace hać po zdaću wuchowa.“

W druhim džělu swojeje rozprawy rozestaješe so biskop z wěrnosću.

W mediach rozprawješe so dotal jenož jednostronsce. Njepřepuwajomne fakty buchu princip w rozprawnistwje. To dowjedže k distancy mjez knježerstwom a ludom. Samsne je tež w ludowym kublanju zwěšćić.

Stawizny předstajeja so jednotstronsce. Džěci kubłaja so k dwujazyčnosći. Hačrunjež žada sej cyrkej hižo léta rozmołwu z ludowym kublanjom, njeđódže k njej.

W kónčnym džělu rozprawy rjekny biskop Johannes Hempel:

„Nichtó njewě džens dokładnje, kak póndže w našej towaršnosći z radowanjom mocy a wěrnosće woprawdže dale. Ke křesćanskej wěrje słuša přeswědčenje, zo njeje Bóh swět jenož stworił, ale jón tež wodži a wobarnuje.“

Cyrkwinske wjednistwo rozprawješe létsa wo džěle a wunoškach Ekumeniskeje zhromadźizny za sprawnosć, měr a wuchowanje stwórbje. Biskop Hempel přiwza 12 kónčnych tekstow, a nětk ma

krajna cyrkej nadawk, tute na wědomje wzać, pruwować a do skutka stajić. Je to přeni raz, zo zaběraše so 19 cyrkwjow a zjednoćenstwow wěry w našim kraju poldra lěta přez swojich delegatow w Ekumeniskej zhromadźiznje ze žiwjenskimi prašenjemi towaršnosće.

Rozprawa krajnocyrkwinskeho zarjada wotblyšćuje mnohorakorosć džěla našeje krajneje cyrkwy na 31 strochach. Wjele móžeše so po zwučenym wašnju dale wjesć. Najwjetša starosć je dospołnje njedosahace přidźělenje twarskich bilancow. Poměr je 10:1.

Rozpad twarjenjow pokročuje. Předešlým su měšćanske wulkocyrkwy starosćiwki č. 1.

Twarski staw cyrkwinskeje hudźbnjeje šule w Drježdžanach je alarmowacy. Hnydomne naprawy su žadane.

Centralne twarnišća: Cyrkej Třoch kralow a Marćiny dom w Drježdžanach dotwaritej so w přichodnym lěcu. Tež Limex-twary postupuja pomału.

Zwjeselaca je aktiwita w mnohich wosadach ze swobodnymi zasadženjemi a samopomocju.

Ličba studentow bohosłowstwa je konstantna wostała.

Dalši dyk dnjoweho porjada w programje synody běše wólba prezidenta krajnocyrkwinskeho zarjada. Nowowólba bě trěbna dla inwalidowanja dr. Domscha.

K wólbe steještaj wyši krajnocyrkwinski radźičel Hofmann, dotalny financny decernent, a dipl. ing. dr. Kinze, doholětny synodala.

W štwórtym wólbnym přechodže wotěda so w tajnej wólbe trěbna wjetšina hłosow za Hofmanna.

Lětné zličbowanje za l. 1988 praji so prawe. Wone přinješe wulki nadbytk. Tutón pochadza z wyšich dochodow pola cyrkwinskih dawkow kaž tež ze zalutowanja kóštow pola mzdow.

Wudawki, kotrež pochadzeja ze zwyżšenja mzdow za cyrkwinskih přistajenych wot 1. januara 1988, so při nastajenju hospodarskeho plana jenož trochowachu.

Hospodarski plan krajneje cyrkwy za l. 1990 přiwza synoda jednohlósnyje. Předwidza so niše dochody z cyrkwinskih dawkow we wysokosći 2,6 mio hr. Tute rezultuja z noweho rozdźělnskeho kluča. Hač dotal wosta we wosadze 44 % cyrkwinskih dawkow a 44 % dósta krajna cyrkej. Wot noweho lěta pak wostanje 52 % we wosadze a krajna cyrkej dostanje jenož 36 %. Za to pak změja wosady wjetši podźěl na plaćenju fararjow njesć. Tute noworjadowanje ma financne wědomje wosadow zběhnyć pomhać.

Synoda změní cyrkwinski zakon w wołomosći a přislušnosći ke krajnej synodze. Po tutej změnje je jenož hišće 20 podpismow město dotalnych 30 za kandidata trěbných. Listowa wólba njeje wjace móžna. Za to móže so tydźeń před poprawnym wólbnym terminom w padže zadźěwanja wolić. Móžni kandidaća dyrbyja so nětkole pjedźenjom před wólbnym dnjom wokrjesnemu wólbnemu wjednikaj předstajić.

Tute schadźowanje bě po wšěm zdaću poslednje 22. krajneje synody. 23. krajna synoda je so 28. januara 1990 woliła a zeńdze so w meji k swojemu přenjemu konstituowacemu schadźowanju.

Latka

Frenclowy pomnik w Budestecach

Za naše džěci

Budže Katja pioněr?

Dwaj měsacaj Katja do šule chodžeše, hdyž přinješe domoj papjerku: „Nano, móžeš mi tu prošu wupjelnić? Potom budu pioněr.“ Nan jenož skrótka na cedlku pohladny: „Wo tej wěcy wječor porěčimaj, haj?“

Po wječeri so nan Katje woprašaja: „Chceš da ty być pioněr?“

„Nó wězo“, Katja nygaše. „Potom dóstanu módre rubiško. Pioněrski postrow ja hižo móžu, hladaaj.“ Katja stany, so runa stupi, zložij prawu ruku k hłowje a zawoła: „Seid bereit!“

„Derje sy to hižo nawukla“, nan jej wobkrućij. „Ale njejsym za to, zo budžeš pioněr.“

„Nie? Čehodla da nie?“ Katja bjezradna na nana hladaše.

„Chcu ču to prajić. Snadž njebudžeš wšitko rozumić, ale poskaj: Tehdy, hnydom na spočatku šěsćdesatych lět, hdyž sym do šule zastupił, sym džědej tajku podobnu cedlku domoj přinješ kaž ty mi džensa. Wěm hišće derje, kak je džěd dołho na nju hladał, čož moršćij a potom je wowce prajił: „Nětko so to zaso započne. Tehdy ču bruni, nětko ču čerwjeni.“ Njerozumjach, što wón mēni, ale jara derje so dopominam, kak wowka prošu na njeho hladaše. Rano mi džěd cedlku wupjelni. Wjele, wjele pozdžišo je mi wowka powědała, zo džěd

tehdy cyłu noc spał njeje. Hdyž bě wón džěčo, bě wón dyrbył do hilterjugend zastupić, hačrunjež běchu jeho starši přeciwo tym brunym. „Zo naš hólce njeby žane čez mě, su jeho starši tehdy prajili. W hilterjugend je džěd potom tak dołho wójnu hrajkaj, doniž njeje dyrbył do praweje wójny. hdžež su jemu lěwu nohu roztrělili. Po wójnje je sej džěd slubił, zo jenož hišće tam zastupi, hdžež to woprawdže chce. A wón je zastupił do SED, dokelž běše ta přeciwo wójnje. Dołho tam njeje byl. Hdyž strona započaja na to tločić, zo dyrbyja burja swoje pola wotědać, je tam zaso wustupił. Ale to jemu njeje ničo pomhało. 1960 je tola dyrbył zastupić do prodrustwa. Płakał džěd tehdy je, po tym zo bě swój zastup podpisał.

A něšto měsacow pozdžišo přindžech ja z mojej cedlku pioněrow dla. Džěd njeje chcył, zo tam zastupju, ale wowka je na to tločića: „Zo naš hólce njeby žane čez mě.“ Tak je džě zaso zastup podpisał, za kotryž wón njebě.“

„Ale to su tola stare wěcy, nano“, Katja jeho přetorhny. „Što ma to ze mnu činić? Hdyž ja do pioněrow njezastupju, potom sym ja jenička w cyłej rjadowni.“

„Njejsym hišće dopowědał“, nan zna přeciwi. „Sluchaj dale: Běch potom synodom lět pioněr, najprjedy jara hordy

a potom, hdyž počach wjac a wjac rozumić, mjenje hordy. Wjele wosym lětniku rěkaše: FDJ. Ja nechych zastupić. Běch jenička w našeje rjadowni. Tehdy su so do mnje dali: Na rjadowniskich zhromadźiznach na mnje swarjachu, direktor mje k sebi skaza, wučerjo přindžechu k nam domoj. Wowka mje prošeše, zo bych zastupił, zo njebych žane čez mě. Njejsym zastupił. Za to nje-smědžach na wyšu šulu. Po nocach sym potom wuknył, zo bych tola abituru dóstał. Hdyž běch ze studijom hotowy, rěkaše: Zastup do strony a móžeš zawod w Radecach přewzać. Njejsym zastupił a tak njejsym nawodnistwo zawoda přewzał. A sym hordy na to, zo sym sebi swěrný wostał. Druhdy je cyle derje, hdyž njejsy wšudže pódla, hdžež družu su. Rozumiš ty to?“

„Trochu“, Katja zřaha nygaše. „Ale hdyž do pioněrow njezastupju, potom tola nihdže k tomu njejslušam.“

„Myslu sej, zo změjemy bórže wjac džěcacych organizacijow. Namjetuju, zo tak dołho dočakamy a sej potom jednu wupytamy, do kotrejež móžeš zastupić. Pioněrojo su tola socialistiska organizacija. Tam njech te džěci zastupja, kotrychž starši su socialističa. My smy křescenjo. Snadž změjemy hižo bórže organizaciju za křescanske džěci. Sy přezjedna, zo hišće dočakamy?“

Přichodny dzeń w šuli wotěda Katja jako jenička swoju cedlku njewupjelnjenu. A wona bě horda na to a na swogeho nana.

T. M.

Jan Paweł Križan - 3 mojego živjenja

Mam na gimnazij hić (13)

Do svojego gimnazialnega časa njejsym ženje wot doma přeć był. Jenož jónu bėch něšto nocow na Židowje pola džěda pobyl. Džed bydleše tam sam a sej tež jědž sam warješe. Běše trochu chorowaty, tak zo mjeješe něchtó při nim być. Tak pobych w prózdninach něšto dnjow pola njeho a spach deleka na konopeju. Bėchu to žalostne dny. Wodnjó bėch sam, a wječor džěchmoj z džědom na hodžinku k susodej bachtać. Bě kaž wumóženje, hdyž smědžach skónčnje dom, a při tym sym tam jenož něšto dnjow přebywał a njejsym so tam hubjenje měł.

Pola nas doma so jara lutowaše, tola druhdy mējachmy k njedźeli tež całty z mjedom. A sobotu přinjesa mać stajnje kóždemu „Dreierbrot“ sobu. Narodniny so wězo njeswjećachu, a njebě tež z wašnjom, sej k narodninam zbožo přeć. Jónu, hdyž bėch njedźelu doma, přispomnich, zo mam džěnsa narodniny, na čož nan praji: „Tak, tak!“ Z tym bě mój wulki džěn wotbyty. Swjećil pak je so slěborny a wosebje złoty kwas staršeju.

Jako džěco bėch jónu njesměrnje zruđeny, dokelž so na jednym jubileju wobdžělić njemóžach. Farar Wjacka

swjećěše tehdy swój 25. zastojski jubilej. My šulske džěci mējachmy póđla być, zwučowachmy spěwy a mējachmy so z całtym pohosćić. Krótko do toho pak bėch so ze sekeru rubnył; bėch, dołhož čeladni při wobjedže sedžachu, sej jich sekeru wzał a so w rubanjó drjewu pospytał. Sekera přerazy drjewjancowu kožu, rozrězny noće wulkeho palca a tčěse čětro hłuboko w mjasu. Wudawach, zo bėch do črjopow stučil. Zawobalichu mi ranu, wona tež bórze zaži, ale jubilej njemóžach sobu swjećić. Jara čězko mi to tehdy bě. Moji bratřa pak dyrbjachu maćeri dokładnje powědać, što bėchu na swjedženju dóstali, a tosame da mi wona potom kupić.

K jutram 1868 zastupich do gymnazija. Bratr Korla bě hižo lěto na gymnaziju a nošeše, dokelž krótko widžeše, brylu. Zo mējach tež ja na šulu hić, wo tym bě so prjedy hižo řečalo. — Bě to snadž w léce 1865 na landtagu, hdyž z bratrom Awgustom k Weise-Wicazecom po čeladneho jědžechmoj. Na jězbje domoj mi bratr wumjetowaše, zo sym přewjele wosuška jědł. Wicazowa pak bě mi stajnje kazała, a ja sym jědł, doniž njebě taler prózdný. Dokelž bě bratr runje při řečenju, radžeše mi tež, zo mam tola na gymnazij hić. Na moje

prašenje, čehodla tam sam njeje šol, mi wotmowil: „Če wěch tola wulki pohonec być.“ Běše potajkim krasnosć pohončowanja wo něšto přewysoko posuđował.

Po jutrach 1868 sedžach potom woprawdže na přijimanskim pruwowanju. Pruwowanje so z tym započa, zo stupi młody muž (dr. Bernhard) ke katedru a nam rjekny, zo nam nětko stawiznu přečita, kotruž mamy potom napisać. A nětko započa spěšnje a spěšnišo něšto borbotać. Po někotrych sadach pytnych, zo bě to Hebbelowa stawizna wo Francozu a Prusu, kiž bėštaj do jamy padnyłoj. Bėch ju hižo w ludowej šuli slyšał a tak nětko wšitko zrozumich. To přenje potajkim derje wotběža. Naddawki bėchu jara lohke. Ale nětko slědowaše něšto hrozne. Mějachmy mjenujcy diktat z lačonskimi pismikami pisać. Wo lačonskich pismikach hišće ženje nič slyšał njeběch. A hižo započa wučer diktować. Što mējach nětk pisać? Pohladnych — a to bě moje wumóženje — k susodej. A hlej, tón pisaše „jendzelse“. Haj, to tež dokonjach. Tak so wšitko derje skónči, a bėch nětk, hačrunjež hižo 13lětný, šuler seksty. Mōdra čapka blyšćeše so na mojej hłowje. Po puću mējach nětk stajnje wučerjow strowić. A ja znajach jenož dweju a teju hišće nic dokładnje. Tak sym w přěnych dnjach před kóždym čapku zejmował, kiž zdaše so mi dostojnosć gymnazialneho wučerja měć.

preł. T. M.

Naša nadžija – sprawnosć za wšitkich

To je tema za lětuši swětowy modlenski džěn, kotryž chcemy pjatk, 2. mērc, zaso swjećić.

Porjad tutoho dnja su nam lětsa žony z Čěskosłowakskeje zestajili.

Swětowy modlenski džěn tam woswjećichu přeni króć po 1. swětowej wójnje žony metodistiskeje cyrkwy a wōjska spomóženja, tola nic hišće prawidlownje.

Přihoty za swětowy modlenski džěn nawjedowachu wosebje w polstatych, šěsćdzesatych a sydomydzesatych lětach žony ewangelskeje cyrkwy Čěskich bratrow.

W l. 1886 založichu za to we wobłuku Ekumeniskeje rady cyrkwjow w ČSR swōjski narodny wuběr, ke kotremuž tež žony ze Słowakskeje přislušeja.

Stawizny Čechow, Morawjanow a Słowakow su wotblyšč položenja kraja w srjedžišću Europy.

W času přěneho wutworjenja jich stata w 9. lětstotku skutkowaštaj japoštołaj Słowjanow Cyril a Metod. Wonaž přeložištaj jako přenjeji bibliju do słowjanšćiny a kładžeštaj doraz na Božu službu w domjacej řeči, zo by lud jimaž rozumił. Při wšěm bě cyrkwinska a politiska wotwisnosć wot bamža a Swjateho romskeho kralestwa sylniša.

Njeměrne časy přichadžachu. katolska wěra zakaza wšitko druhe.

Zhromadnosć Čěskich bratrow (Bratrowska jednota) so založi. Přěsčěhownje rozpjerši bratrow do druhich džělow kraja. Pytajo za prawej cyrkwy, ke kotrejž chychu přislušeć, čahachu po Europje a Palestinje.

W l. 1621 wotprawichu 27 zapřichanow, protestantske čěske zemjanstwo

čěkny do eksila, jeho wobsydstwo so sčaza. „Jednoremu ludej“ njebě dowolene, kraj wopuścić. Mnozy wupućowachu ilegalnje do Pólskeje abo Němskeje, hdžež jich protestantscy knježa přijimachu. Na spočatku 18. lětst. džěše wulka skupina bratrow do Hornjeje Łužicy. Tam zasydlichu so na kublach hrabje Nikolausa Ludwiga z Zinzendorfa a založichu Ochranow, wobnowjenu Bratrowsku jednotu.

Protestanća dōpčěchu w Čěskosłowakskej po 1918 skónčnje swobodu. Lutheriske a kalwinistiske cyrkwy zjednočichu so a hajachu narodnu tradiciju jako „Ewangelska cyrkej Čěskich bratrow“. Wotpowědnje modernym prudam w katolicizmje wopuščichu wěriwi katolsku cyrkej a wutworichu nowu Čěskosłowaksku cyrkej, kotraž so wot l. 1871 Čěskosłowakskohusitska cyrkej mjenuje.

Na kōncu hišće słowo k žonje.

Wobdžělenje žonow na towaršnostnym živjenju je dosć wobšěrne, tola za wjetšinu njejsu wysoke pozicije zajimawe, přetož steji domjace džělo a kublanje džěci na přěnim městnje a žony začuwaja jako čezu, dwójny nadawł na spokojace wašnje spjelnič. A. A.

Čěsćenje Michała Budarja

Na přenjeji njedźeli adwenta, 3. 12. 1989, wotmě so po serbskich kemšach čěsćace wopominanje Jana Michała Budarja we Budestecach. Zešlo bě so nimō Budestečanskich serbskich kemšerjow jeno horstka „wonkownych“. Při jeho pomniku wupraji farar Malink swoju radosć nad wobnowjenjom pomnika a přečita baseň, kiž bě tehdyši Nosacanski farar M. Domaška wěnował Budarjej při składnosći poswjećěnja pomnika w léce 1867. Z položenjom kwěćela so wonkowe spominanje skónči.

Wobšěrniše hōdnoćenje wosoby a skutkow „dobročela Serbow“ wobstara syn Budestečanskeje wosady dr. H. Jeně z přednoskom we wosadnym domje. Wo zaslužbach Budarja je so hižo w čisle 11/89 PB wobšěrnje pisało, tak zo je wospjetowanje zbytnje. Zajimawe pak bě, zo zamō farar Malink wuwjedženja řečnika ze zapiskami z farskich aktow Hrodzišćanskeje wosady potwjerdić, štož nastupa zakitowanje serbskich robočanow před sudnistwom kaž tež wuplaćenje Budarjoweho zawostajenstwa jako podpěru serbskej chudžinje. Tuta podpěra je so wuplaćowala něhdže 100 lět dolho hać do časa přenjeji swětoweje wōjny. Někotři wosadni dopomnichu so hišće džakowni na podpěru.

Hōdne wopominanje skónči so ze spěwom „Zerja so šěrja“, kotrehož žro je nutrna próstwa k Bohu wo škit a traće našeho małego serbskeho luda.

Wutrobny džak slyša swōjbje Tarankek za wšo wobstaranje a přečelnu hospodliwosć.

Zwostawa pak prašenje, čehodla je so wopominanje Budarja dwójce přewjedło. A to w času, hdyž so tak wjele řeči wo jednoće a zo nimamy so rozdwojić a nohcemy žane ščěpjenje. Njeje Budar ze swojim skutkom bóle ekumenisce zmysleny był? To so praša

A. Grofa

Młody pólski ewangelski lékar, z cylej wutrobu ekumeniski křesćan, chce rady listowac ze Serbom abo Serbowku.

Jacek Romankow
ul. Biedrzyckiego 5
P 60-272 Poznań

Mysle wokoło lěta, jako zemrě delnjoserbski farar, pietist, spisaćel a basnik POMGAJBOG KRISTALUB FRYCO

Hórki swět – krótke žiwjenje

Wučin mi te njejbo słodke,
zo by swět mi hórki był!
A – dokelž žiwjenje je krátke –
to wěčne sym ja rozmyslił.

Gorki swět – krátke žywjenje

Wucyn mě to njejbo słodke,
aby swět mě gorki był!
A – dokulaž žywjenje jo krátke –
to nimjerne ja wobmyslił.

Jedna ze štučkow to z pjera delnjoserbskeho duchowneho a prócowarja P. Kr. Fryca; 175 lět po jeho smjerći je wona přeco hišće hodna, zo bychmy sej ju přečitali a wuwědomili a z nowymi myslimi napjelnili.

Pomgajbog Kristalub Fryco njeje swoje slědy zawostajil jeno w pismowstwie zaždženosće Delnich Serbow. Mam za to, zo słuša won k tym wuznamnišim z horstki delnołužiskeje stowjanskeje inteligency. K tym, kotřiž so potomnikom z kmjena Lužičanow skutkownje pomhali, rěč a wěru swoich wótow do džensnišeho wuchować.

Jako syn fararja je won so dnja 16. oktobra 1744 w Gołkojcach njedaloko Choćeбуza narodzil. Po studiju bohowsłowstwa w Halle je won 1767–1771 w Kałkojcach (Kalkwitz) fararil, małej serbskej wjesce mjez Kalawu a Wětošowom, hdžež džensa njenasytne hornistwo stare serbske hrodžišća a wjeski njesmilnje kóncuje.

Z lěta 1771 hać do swojeje smjerće, dnja 17. měrca 1815, skutkowaše P. Kr. Fryco jako archidiakon při Serbskej cyrkwi w Choćeбуzu. Tute jeho Choćebuske lěta běchu plódný čas za fararja a skladnostneho basnika Fryca. 1774 wuńdže přenje wudaće jeho serbskeho přeložka knihi „Ta hordnunga togo stro-wja a teje zbožnosći“ w Choćeбуzu. Tele knihi su so pozdžišo tež w Budyšinje a Grodku čisćate. W lěće 1854 je wušoł jich 12. nakład. Je hdy prjedy abo po tym někajka druha delnjoserbska kniha telko nakładow dožiwiła? Žadosć za njej wšak wurośće tehdy z woprawdžiteje potrjebje za čisćanym słowom w serbskej maćeršćinje. Wobydlerjo serbskich wosadow Delnjeje Lužicy běchu hišće přewažnje jednorěčni serbscy. A delnjoserbska rěčna přestrěň bě na kóncu 18. lětstotka hišće něhdže tři króć wjetša dyžli hornjoserbska.

Do Frycowych wažnych přinoškow

Zhromadźizna wosadneho zwjazka

Dnja 11. nowembra zeńdžechu so na Michalskej farje zastupjerjo serbskich wosadow na wuradźowanje. Po znatym wašnju su tute zeńdženja wěnowane hódnoćenju serbskeho ewangelskeho žiwjenja w minjenym lěće.

Schadźowanje zahaji so z kěrlušom a bibliskim rozpominanjom. Na to poda superintendent Albert přehlad wo mnohostronskich prócowanjach wo zdźerženje a zachowanje serbskeho Božeho słowa w našich wosadach. Wjele njesebičnejše lubosće a woporniwosće mały kruh ludźi za to naložuje.

Serbski cyrkwiniski dzeń smě so po wobsahu a wuhotowanju jako poradženy wobhladować. Za přikładne přihoty a přewjedženje so hosćićelskej wosadze připóznaje wupraji. Přichodny je předwědžany 17. 6. 1990 w Malešecach. Jewi pak so tež trěbnosć za dale nowymi formami wuhotowanja pytać.

Tež kublanske dny wobchowaju dale

delnjoserbskeho pismowstwa ličimy mjez druhim tež „Niederlausizke serbske prjatkarske knihy“, kotrež so 1782 přeni raz čisćachu, a „Bjatoscarske knihy“ z lěta 1797. Wobě knize docpěšej tři nakłady.

Bjezdweła je mjez P. Kr. Frycom a jeho tři lěta młodšim bratom, fararjom Janom Bjedrichom Frycom z Gołkoje, trajny zwisk wobstał. Přeložk cyłeho Stareho zakonja do delnjoserbsčiny, kotryž J. B. Fryco w lěće 1791 dokonči a 1796 po dołhich jednanjach z němskej wyšnosću skónčnje do čisća dać smědžeše, swědži wo zhromadnych zajimach bratrow. njesprócnije za swój serbski lud skutkować.

Smjertne lěto P. Kr. Fryca wšak je na dwójce wašnje tragiski časowy dypk w stawiznach Delnich Serbow. Njezhubichu jeno wuznamneho serbskeho předarja, ale wuwobdženje ludow Europy z kwakle Napoleonskeho knježerstwa přinjese tež nowe teritorialne rozrjadowanje serbskich sydlenkich kónčin po Wienskim kongresu 1815. Sakska zhubi při tym cyłu Delnju Lužicu a sewjerny džěl Hornjeje Lužicy. Tutej kónčinje přirjadowašej so we wobłuku Pruskeje prowincemaj Šleska a Braniborska. Sčěhi su nam dosyta znate, a škody njeju hižo narunajomne.

Runje w 175. lěće po smjerći P. Kr. Fryca pak prihotuje so w našim kraju nowa zarjadniska reforma, kotraž by skičala jónkróćnu možnosć: pak wutworić teritorialny cyk Lužica, pak mjeno-wane kónčiny zaso Sakskej přidželić a z tym serbski lud zaso teritorialnje zjednotić. Hać změje nowe němske knježerstwo wucho a zrozumjenje za přeca zrudaného serbskeho ludu? Abo budu tute tež jemu zaso jeno stare smorže, dokelž zastupuje druge politiske, hospodarske a kulturne zajimy?

W. Měškank, Choćeбуz

swoju wažnosć a maja so dale wjesć, hačkuli njeje póněžela najpřihodniši dzeń za to. Tema budže snano: Wěra a přiwěra.

Jako spomóžne kublanske a informaciske zetkanja zajimowaneho kruha ludźi su so rozšěrjene zeńdženja Serbskeho blida wopokazali a měli so tež z načasnymi temami dale wotměć.

Po wospjetnym přewjedženju su so Serbske wosadne dny wosebje we Wjerowskich kónčinach zadomili. Po dotalnych nazhonjenjach so tamni wosadni rady na nich wobdžela, tež hdyž je wopyt rozdželný. Wosebity džak wupraji so sup. Albertej, kiž so hłownje wo tute zarjadowanja stara.

Poda so tež přehlad wo serbskich Božich službach w jednotliwych wosadach, kiž so po možnosćach wobstaraja. Sup. Albert wupraji džak za swěrne služby wuměnkarijomaj sup. Wirthej a fararjej G. Lazarej. Chutna starosć njeje pak jeno njedostatok serbskich fararjow, ale tež woběbanje serbskich wosadnych. W tutym zwisku wozjewi so tež, zo změjenje po dołhich lětach zaso přeni króć

serbsku Božu nóc, a to 24. 12. w 9 hodž. na Michalskej farje.

Seroko rozpominase so nabožne wusylanje w serbskim rozhłosu, při čimž so dotalne wašnje jako dobre a skutkowne witaše. Pokaza so tež na možnosće přidatnych tajkich wusylanjow na něhdých zakonskich swjatych dnjach. Rozšěrjenje pak by jeno možno bylo, jeli so k tomu zwólniwi lajkojo namakaju.

Wudawanje „Pomhaj Böh“ haći dotal censura. Su pak wuhlady, zo so to změní. Rozprawy bychu potom aktualniše byli. Wutrobnje džakowni smy redakciskemu kruhej, wšem swěrnym dopisowarjam kaž tež tym, kiž mnoho prócy naložuju, zo by naše łopjeno zajimawe bylo a stajnje sčasom do rukow čitarjow došlo.

Böh Knjez pak cheył dale milosćiwje zohnować wšitke džělo k jeho česći a k spomóženju našeho luda. A. G.

Boža služba za druhich

We Wjelečinje je kaž zwjetša w druhich městach tež wjele starych a chorych ludźi, kotřiž w hodownym času swoju situaciju wosebje bolostnje začuwaja. Mnohe wosady spytaja tohodla, so runje wokoło hód tutym čłowjekam wěnować.

Jedna možnosć, kak móže so to činić, je „Boža služba za druhich“, na kotruž my we Wjelečanskej wosadze nětko hižo tři lěta pospochi na adwentskej nježděli přeprošujemy.

Zetkamy so we zwučenym času dopódnja na krátke kemše, kiž njetraja dlěje hać poł hodžiny. Potom džěja kemserjo sami abo w małych skupinach starych abo chorych doma wopytać, zo bychu jich postrowili a jim mały dar přepodali.

Hižo tydjenje su wosadni abo tež Młoda wosada paslili; adwentske karty, debjene swěčki, hwězdy... Njeju to bohatstwa, ale małe keđzbliwosće a znamjenja, kiž woznamjenjeja: Na was njeje so zabyło.

Derje tež je, hdyž wozmu sej wopytarjo čas za bjesadu a připosluchanje, zo powědaja woni něšto z wosadneho žiwjenja abo spěw zaspěwaja abo něšto z hodowneho scěnja přečitaja – cyle po kmanosćach.

Wjele džakownych reakcijow nam přeco zaso pokazuja, zo je „Boža služba za druhich“ dobra wěc.

Derje by bylo, hdy by so w přichodze hišće wjace wosadnych wobdželiło, přetož nima jenož skupinka „specialistow“, ale cyła wosada nadawk, wjeselo hodowneje powěsće šěrić mjez tymi, kiž maja pod zymu swěta wosebje čerpjeć.

S. Fritz

Stary Budyšan

Dnja 17. decembra woswjeći na někajkej kupje karibiskeho morja dr. ing. habil. Max R. Nagel swoje wosomdžesaćiny. Rodzeny Budyšan ma wulke zaslužby wo wuwice polěpsenjow wobrazow z powětra (Luftbild). Dołhe lěta je džětał w NASA a při sławnych Apollo-projektach, jako přeni raz čłowjekajo po měsacaku kročachu, měješe wažnu zamołwitosć za přenjesenje a wuhódnoćenje wobrazow.

Jako džěčo a młodženc přebywaše Max R. Nagel často w Bukojnje pola wowki a džěda, „wo nur wendisch gesprochen wurde“, kaž sam rozprawja. Wobdarjeny hólć je tam swoju maćer-

ščinu spěšnje nawuknył. Hačrunjež je přez šěsćdzesat lět jenož hišće jendźel-sce a němsce rečal, znaje hišće džensa mnohe serbske słowa. Wosebje hluboko je so jemu do pomjatka zarył Zejler-jowy spěwčk „Zady našej pjecy“, ko-tryž sej hišće džensa druhdy zaspěwa. Max R. Nagel je so za to zasadził, zo buchu tež Serbja zastupjeni na sławno-sćach składnostnje 900lětneho jubileja Wettinow w Regensburgu.

Přejemy jemu, kiž ma nětko swoje stajne bydlenje w Baworskej při Starn-bergskim jězorcu, wšo to najlěpše.

Censura je padnyła

Na Serbskej narodnej zhromadźiznje 11. nowembra zańdženého lěta wozjewi farar Měrćin Wičaz z Ralbic, zo je dó-stał informaciju, zo Katolski posoł hižo njepodležu cenzurje. Serbska super-intendentura njeje so paralelnje wo po-dobnym postajenju za Pomhaj Bóh in-formowała. Ja pak z toho wuchadžam, zo by było dospołnje njelogiske, hdy bychy so naše manuskripty dale wob-sahowje přehladali. Je potajkim wušoł po 39 lětach a jednym měsacu přeni njecensurowany Pomhaj Bóh.

Censura w šěsćdzesatych lětach

Što woznamjenješe „přečesanje“ za naš časopis? Nječamy nětko ničo pohóršić, štož so w prakсы ženje tak horce zjědło njeje, kaž je so nawarilo. Zhromadnje dźěło mjez redaktora a Lu-dowym nakładnistwom Domowina běše zwjetša fairne a sprawne. Nakładnistwo je za naš časopis nałožilo prócu a mocy, za čož słuša jemu džak. Tute słowa słu-šeja dopředka, prjedy hač so z konkret-nym přewjedženjom censury zaběramy.

Něhdyši redaktor G. Wirth je sej wě-ty čas zapisał wšitke změny na Pom-haj Bóh přez cenzuru. Mi předleži je-dyn zapis za lěta 1960/61. Woł julija 1960 hač do meje 1961 je so wšo dohromady 17 króć zapřimnyło. Zwjetša běchu to městna, w kotrychž widžachu wudawa-ćeljo nadběh na towaršnostny porjad kraja. Druhdy móžemy so přez wušmór-njenja z cyleje wutroby smjeć. W čisle 5/61 čitamy: „Ja na kóždy ‚Pomhaj Bóh‘ z wjeselom čakam.“ Wušmórnyło je so pokročowanje: „Mi so wón lěpje lubi hač žana němska nowina.“ Najskerje widžeš so w tym kritika na němskich politiskich nowinach.

Naliču někotre z městnow, kotrež njejsu wobstali před kritiskim wokom nadrjadowanych.

Co. 7/61: Wo tym, što křesćanska wěra za nas Serbow woznamjenja, přednošo-waše sotra Wirthowa z Cokowa. Komu mamy so džakować, zo mamy serbske pismo? Komu mamy so džakować, zo je so serbska reč, serbska kultura do džensnišeho zachowała? To su tola pře-dewšém naši duchowni a křesćanscy wučerjo byli. Serbske mjeno by było dawno zabyte bjez nich.

Co. 9/60: A tu ma so tež prajić: Što sej radšo přejemy, hač zo bychy so tele husto njetrjebawše čwělowanja [zwě-rjatow] we wědomostnych institutach zakazale!

Co. 12/60: Synoda so tež wobroći z li-stom na předsydu Statneje rady a na wyšeho měšćanostu Lipska a wupraji so přečiwo planowanemu zwottorhanju uniwersitneje cyrkwy w Lipsku. Tež my Serbja smy z njej zwjazani. Su tola naši sakscy fararjo za čas svojich stu-dijow tam kemši chodžili a znajmjeńša jónu tam předowali.

Jan P. Nagel, komponist, dr. Mato Nagel, lékař, dr. ing. habil. Max R. Nagel, fyzikar, zetkachu so před poldra lětom w Sonnebergu. Posledni zhromadny předchadnik třoch Naglow, Koblíččan młynk Johann George Nagel, je wumřel w léce 1794

Co. 1/61 ... tež w našim njeměrnym a roztorhanym času ...

Naš čas je tak husto čas stwjerdnje-nych wutrobow – kóždy wobsteji na swojim a nima měnjenje svojego bli-šeho zańć.

Najbóle drje je jeho bolalo, zo je dyrbjał přihladawać, kak so Zejlerjowa dobra serbska wosada přeměnja do němskeho industrijneho srjedžišća.

Co. 4+5/61: Budźmy pak tež strózb-ic doć napřečo tamnym, kotřiž chcedza nam swoje nahłady nanuzować, kaž by-chu woni wšo znali a wědzeli. Tež woni du tutón puć přeni a posledni króć, a kak lochko móže so stać, zo budže ju-třiši dzeń cyle hinaši hač to džensa wšit-cy hromadže wočakujemy ... To sams-ne plaći za naše prócowanja wo serbs-ke předowanja w rozhłosu, za kotrež je tohorunja zajim mjez wosadnymi jara wulki. Mamy nadžiju, zo so tu skónč-nje wuspěšnje dojednamy.

Wšitke tute městna so njejsu směli wotčísćeć. Najmjeńša kritiska myslička njeje so hodžala do woneho času, ko-tryž bě přeswědčeny wo spěšnym do-byću socializma. Njewozjewjeny wosta tež komentar Pomhaj Bóh k wuwidu w nalěcu 1960:

Co. 7/60: Lětsa nas wšěch zaběra pře-měnenje na wsach. Naše burstwo w swojej dotalneje formje ma so minyć. Wjele dušineje nuzy je z tym do wu-trobow našich Serbow přišlo. Što nětk wočakuje lud woł cyrkwy w tutym wo-sebitym času? Husto drje ničo, přetož čuje so wopušćeny a wě, zo so tež ničo přeměni njehodzi. Ničo njewočakuj-ó směmy tola nazhonić bohatstwo našeje křesćanskeje a serbskeje ludnosće ...

Knjez Korla Wirth z Cokowa je na-pisał swoje dopomnjenki na wone socia-listiske nalěco na wjeskach NDR. Budžemy je nětko, po 30 lětach, w Pom-haj Bóh čitać móć?

Poslednje wusutki

Wótrosć censury je w poslednich lě-tach popuščila. Wěsta liberalizacija do-woli wotewrjenišo pisać, hač bě to w přěnich powójnskich lětach móžno. Na systemje pak so njeje ničo přeměnilo;

censurowało je so tež hišće w zańdže-nych měsacach. Pod tehdyšimi wobstej-nosćemi běše wozjewjenje pućowan-skeje rozprawy Trudle Malinkoweje do Sowjetskeho zwjazka zaslužbny skutk redakcije a nakładnistwa. Pod wliwom njezbožowneho wuprjenja K. Hagera wo tapetach w našich stwach pak nje-možachu so scěhowace sady wozjewić:

„... problemy, z kotrymiž so w So-wjetskim zwjazku rozestajeja, nam njejsu cyle cuze. ... mamy w našim kraju podobne kontrowersne měnjenja. To, štož so w Sowjetskim zwjazku sta-wa, nastupa tež nas.“

Kak mje wjeseleše, hdyž čitach wón-dano w Nowej dobje komentar šefre-daktora: „Mjeztym je tež posledni čitar za tym přišoł, zo wšo, štož so kołowokoło stawa, tež nas nastupa. Hač perjestrojka w Sowjetskim zwjazku abo reformy w swojskim kraju (4. 11. 1989).“

Wina censury dla njepadnje na jed-notliwe wosoby, ale na politiski system. Smy zwjetša měli liberalnych korekto-row ze zrozumjenjom za naše na-božne naležnosće. Najskerje budžeja sami wjeseli, zo su tute njeźdzakowne zastojnstwo wotbyli.

Sćěwki censury

Nječam wusutki politiskeje korek-tury na naš časopis přehnawać. Jeho ni-wow zaležeše na dźěle redaktora a do-pisowarjow. Slabe čisła njeběchu płody politiskeho dohlada. Na druhej stronje dyrbimy wobzarować, zo njeběše móžno, w našim časopisu kontrowersnje diskutować wo zamołwitosći křesćanow w tutym swěće. Znajmjeńša běše to jara počezene.

Na jedyn sćěwk censury, kotraž knje-žeše po cyłym kraju, dyrbju hišće skedžbnic: Z censury je nastala sebjecensura. Štož je w tutym kraju pisał wo aktualnych prašenjach, je nosyl w sebi nožicy, kotrež su to wutřihali, hdžež so zakuwaše: To so tak a tak njewozjewi. Štož je jónu abo husćišo wo nastawk, sadu abo słowo bjez wuspěcha wojo-wał, tón je pisał přichodny króć kedbli-wišo. Sam to wo sebi znaju, zo sym při pisanju woslažil, zamorał, njejasnje pi-sał, wuwostajał. Druhdy sym prašenja

staja, hdžež bych radšo swoje mjenjej direktnje wuprajil. Njewem, hač su tute nutřkowne nožicy pola mje hižo zezawjene abo wotupjene. Sym so přocował tak pisać, kaž myslu. Pisajmy a řečny bjez stracha. Wěrnošć do budže. Jan Malink

Delnjoserbske kemše přeni džen hód w Chočebuzu

Hodowny dar wosebiteho razu skičeše Serbska cyrkew w Chočebuzu dnja 25. decembra 1989 dopołdnja: Knjez farar Herbert Nowak z Drjowka předowaše w maćeršćinje Delnich Serbow. Cyłkownje 73 kemšerjow naličichmy. Wšitcy sěchowachu jara zajimowani předowanje. Před kelko lětami – abo hižo lětdžesatkami – drje bě do toho posledni raz k hodam delnjoserbska řeč w cyrkwi slyšeć?

W předowanju njepočahowaše so knjez farar jeno na radostnu hodownu powěšć a što wo njej ze Swjateho pisma zhonimy. Wón je přítomnym tež z wutroby řeča, jako rjekny: „Chcemy so zchromadnje zanurić do Božeho słowa, nam k hodam dateho. Chcemy być serbska wosada, hdžež njeje zwady a dželenja, ale hdžež kóždy začuwa, zo slyšamy hromadže. hdžež so mjezsobu njewobskoržimy, ale sej wodawamy a wšu nadžiju na lěpši přichod stajimy.“

A slyšeć bě tež, štož bě farar Šwjela młodemu Herbertej Nowakej před tojšto lětami sobu na puć dał: „Wot samoho ‚zapusta‘ a ‚kokota‘ njemóže serbstwo žiwe wostać; k tomu slyša tež Bože słowo w maćernej řeči.“ Da njech je tule hnydom nadžija wuprajena, zo budu klětu k hodam zaso serbske kemše w Chočebuzu a zo so z nimi tež na wsach Delnjeje Łužicy pokročuje. Serbja sej tole jara přeja, štož je bjezdžela tež z kolekty widžeć: Jako so wozjewi, zo budže wona słužić runje tutym serbskim zaměram, darichu někotři po dwaćeći a polsta hriwnach. Džak za to wšem přečelam a dobročelam. A džak slyša na tymle městnje wosebje tež knjeni Nowakowej z Drjowka. Wona běše so zwólniwa wuprajila na pišćelach hrać, jako přistajeny kantor Serbskeje cyrkwe bohužel wotpokaza, za serbske kemše piskać. Tole však njeje přeni njeluby tajki zjaw. A štož ma tak mało zrozumenja za serbske słowo w cyrkwi, njech sej wuwědomi, štož steji spisane: „Štožkuli sće sčinili jednemu z najmjeńšich tychle mojich bratrow, to sće mi sčinili (Mat. 25,40).“

Přichodne delnjoserbske kemše planuja so njedželu, dnja 4. měrca 1990, popołdnju w dwěmaj w cyrkwi we Wjerb-nje. W.

Christina Böttgerowa rodź. Renčec

Měrcin Renč – žiwjenje a skutkowanje

Dželo a žiwjenje we Wjelećinje

Jenož štyri lěta wosta w Klětnom, přetož wzwolichu jeho do Wjelećina, hdžež bu 23. haprleje 1882 zapokazany. Bórže na to woženi so z Theklu Domškec z Klětnoho. Jeje nan bě tam korčmar a měješe wyše toho hišće žiwnošć kaž hižo jeho nan a bě cyrkwinski předstejer. Pječ strowych džěci so jimaj narodži, z kotrychž jedna džowčička 6lětna na difteriju wumře.

Štóž džens po Wjelećinje dže, móže sej lědma předstajić, zo bě tute młode město ze swojimi wjele zawodami a wobšěrnymi nowotwarami před 100 lětami čicha wjes z wikami. Butrowa woda běžeše hišće čista z Tućic k Sprjewi pola Rozwodec. Wobydlerjo zežiwichu so wot džěla w lěsu a na polach, wot rjemjesła a domjaceho tkalcowstwa. Někotři džětachu na tachantskim kuble, w papjerniku a w młynach. Dwaj pozdžišej wulkozawodaj počestej so wuwiać: tkalcownja Thomáš a palencarnja Hünlich, kiž nasta z palernje knježeho kubla. Wjes bě pozdnjostowjanskeho pochada, a to ta najdale do horow zasunjena. Jako přewza Měrcin Renč wosadu, měješe Wjelećin 2 000 wobydlerjow. K tomu slyšachu hišće Korzym (něhdže 780 wobydlerjow), Chójnička, Wostašecy, Ždžar, Tućicy, někotre chěže Hornjeje Hórki kaž tež ewangelscy wobydlerjo Noweho Šěrachowa. We wosadze bě něhdže 700 Serbow. Što měješe za dželo?

Kóždu njedželu a kóždy swjaty džěń wotměwachu so dwoje Bože słužby, serbske a němske, k tomu kóždy króć wosebite Bože wotkazanje. Kemše běchu tehdy woprawdže to, štož měli a dyrbjeli tež džens być, mjenujicy srjedzišćo wosadneho žiwjenja. Křescenjo wočakowachu dokładnje přiřetowane předowanje, kiž dyrbjěše so w polnje wobsadženym Božim domje derje slyšomne a z hlowy přednjesc, słowo po słowje. W tehdomnišim času njeznajachu hišće pomocne wotřerčaki, kajkež je džens husto nadeńdžemy. Tak bě předowanje, tež jeli měješe farar synly hłós kaž Měrcin Renč, hižo čelne napinjenje. Jeho nastajenje posudžowaše so takle: „Jako duchowny bě Renč woprawdže křescijanskeje wěry polnje přeswědčeny a njebě nowym bibliske wučby powróćacym mjenjejam přístupny...“ (CMS 1912, LXX, str. 78).

Husto bě farar – wězo pěši, kak hewak – w swojich wsach po puću. Stari a chori, kiž běchu tehdy zwjetša hišće w swojbach žiwi a so tam wothladachu, wočakowachu jeho wopyt a džětachu Bože wotkazanje doma podate.

Wučić měješe jenož paćerske džěci, a to jara wjele (w l. 1908: 117). Hewak wučachu nabožinu wučerjo w šuli. Wosadne kruhi, kajkež je džens znajemy, tehdy njeběchu. Jenož žónske towarstwo bě, z kotrehož wurošće pozdžišo „Křescanska žónska słužba“. Za to bě wjace kasualijow hač džens. W cyrkwinskej knize su zapisane:

1883 wěrowanjow 33, křćenicow 131, chowanjow 79 (mjez nimi 37 džěci pod 6 lětami)

1900 wěrowanjow 56, křćenicow 165, chowanjow 96

Hač do lěta 1910 postupichu tute ličby jenož snadnje. Tu móže so wučitać, kak spěšnje rosčestej Wjelećin a Kor-

zym na zakładze industrializacije. W 29 lětach Renčoweho skutkowanja stupaše wobydlerstwo, kotrež přislušeše w tym času nimale dospołnje cyrkwi, w tutymaj wšomaj wot 2 700 na 4 500. A džens? Wjelećanska wosada, ke kotrež Korzym wot 1924 wjace njesluša, z Tućicami, Wostašecami, Ždžarom zdžěla a Chójničku ma něhdže 3 000 wosadnych. Město Wjelećin z Tućicami a Wostašecami měješe w juniju 1988 něhdže 7 500 wobydlerjow, ke kotrymž stajnje nowi přichadžeja, přetož njeje bydlenjotwarški program hišće zakončeny.

Tola wróćimy so do zańdženoscě. Rosćace fabriki přichahowachu wjele ludži, kiž namakachu tu dželo a chłěb. Renč dyrbjěše ze stysknošću přihladować, kak so serbsčina přeco bóle pozhubjowaše. Do l. 1701 běchu so Bože słužby jenož serbske wotměwali. Nětk so džěń a mjenje wopytowachu, (1935 wotměwachu so dwutydžensce, doniž cyle njezadžechu.)

W l. 1890 bě mjez 466 šulskimi džěćimi hišće 56 serbskich, tola pomjeńšaše so ličba serbskich paćerskich džěci wot lěta k lětu, a 1916 přesta so z wuwučowanjom serbsčiny na šuli cyle. Na farje řečeše so serbsce, a wobaj Renčowaj synaj wróćistaj so po studiju do Łužicy, zo byštaj Bože słowo Serbam w maćeršćinje wozjewajo.

Džělawašć, pućowanja a smjerć

Spěšnje rosćaca Wjelećanska wosada trjebaše wjetšu cyrkew. Tak nasta 1901/1902 město padaweje stajenje nowotwar, kiž so l. 1704 natwarjenej wěži přida. Z pjenjezami njelutowachu, ale jenož najlěpše twaršćizny wuziwachu a tak dokładnje džětachu, zo njeběchu hač dotal wjetše porjedženja w cyrkwi nutřka trěbne.

Do 1908 měješe farar lokalnu inspekciju nad šulemi swojeje wosady zastarac a tohodla dyrbjěše so tež wo jich twary starać. Tućicy, kotrychž džěci do 1888 Hornjowjelećansku šulu wopytachu, džětachu swoju. Tohorunja natwari so 1908 w Korzymje nowa šula. W lěće 1878 natwarjena šula we Wjelećinje dyrbjěše so 1905 wo dwě křidle powjetšić. Wšitke trěbne a džěla naročne jednanja ležachu w jeho rukomaj. Tež zasadžeše so wón za polěpšenje šulskeje wučby.

Tutón žiwjenski wobraz by njedospołny był, jeli njebychmy pohladnyli na tehdom zwučeny towaršćiwosc. Farar slyšeše k městnym honoracijam. Wot nich so wočakowaše, zo zajimowachu so za mnohe nastawace towarstwa, hustodosć jako čestni sobustawy. Myslu sej, zo njepočezowaše jemu jeho kontaktliwosc zwisk k nim, dalokož móžeše to zamołwić a jemu to swobodny čas dowoli. Tutón wuziwaše najradšo za wědomostne džěla.

Domizniska kniha wo Wjelećinje (Flechtner 1922) je zwjetša napisana na zakładze jeho slědženjow. Jeho teologiske a historiske přinoški wozjewjachu so w Serbskich Nowinach, we Łužičanu a Casopisu Maćicy Serbskeje. Wón přednošowaše (Gehe-Stiftung, Drježdžany, Hornjołužiska towaršćiwosc wědomoscě, Zhorjelc), na farskich konwentach a wěsće najradšo w Maćicy, kotrež předsydžestwu wjele lět přislušeše a kotrež hłowne zchromadizny wot swojeho studentskeho časa ženje njeskodži hač na jeničku, a to běše w jeho poslednim žiwjenskim lěće, hdyž jemu to chorosc zadžěwa.

Na dolhe dowolowe pućowanja njebě w tajkej wulkej wosadźe myslić. Zwotkel dyrbyje zastupnistwo za kemše a maoh pohrjebu wzać? Njebě džě hišće žanych awtow! A kemše na popołdno přepołožiť abo scyła wupadnyć dać, to bě njeprředstajomne. Tak pućowaše husto w towarstwje swojich wjetšich džěću dwaj, tři dny do bliskeje sewjerneje Českeje, do Žitawskich hór abo do Krkonošow. Dnjowe pochody wot 10 hodžin njeběchu rědkie. Tež Prahú někotry króć wopyta. Wulke 10- do 16dnjowske pućowanja činješe jenož pjeć króć. Nihdže njewosta dlěje, zo by wotpočował, ně, pućowaše z městna na městno, zo by po možnosći wjele widzał a spoznał. Wšo jeho zajimowaše, nic naposledk nowosće na techniskim polu. Tak wopyta na př. přemyslowej wustajeńcy w Lipsku a Berlinje. Při dlěšej njeprítomnosći wuměnjachu so we wěstych wotstawkach telegramy mjez nim a Wjelećinom, tak zo móžeše so w nuzy kóždy čas wróćo zwolać. Tak wotmě so jeho nawrót jónu: 8 julija 1903 přijědže dopołdnu ze Šwicarskeje do Augsburga, wobhlada sej město runje tak kaž popołdnu Regensburg. Tam wotjědže wječor w napól džesaćich ze spěšnikom do Rychbacha a dale z wosobowym čahom domoj, hdžež 9. julija připołdnu w štwórc na dwanaćich dojědže a hižo w třoch chowanje měsješe.

Poslednje pućowanje dowjědže jeho lěto před smjerću do Pólskeje, kiž tehdy Ruskej słušeše. Wón jědžeše po swojeho syna Jana, kiž bě zakónčil swoje džělo jako domjacy wučer pola pólskeho kublerja a z nim wopyta Krakow a Warsawu.

Zróstny a synly bě Měrcin Renč stajnje strowy. Tola na tůmym pućowanju do Pólskeje 1910 přizjewi so chorosć wutroby, kiž so spěšnje pohórši. Přebywanje we wustawje dr. Nóbela w Žitawje njemóžeše pomhać. Syn Jan zwola so domoj z Bethela, hdžež wopytowaše w Bodelschwinghskich wustawach kandidatski konwikt. Jako farski wikar móžeše nanaj zastojnske džěla wotewzać a bu wot njeho do praktiskeho farskeho džěla zapokazany.

Dnja 28. oktobra 1911 zemrě w starobje 58 lět a na reformaciskim swjědženju bu pochowany w přítomnosći wjele wosadnych, kotřiž sej jeho jara česćachu jeho jednoreje, sprawnje powahi dla.

Wón zawostaji žonu a štyri džěci. Hilžbjeta bě hižo wudata na Ernsta Seidela, fararja w Großdrebnitzu, pozdžišo w Beiersdorfje. Jurk padny jako student před Ypernom w Belgiskej. Jan a Gerhard buštaj fararjej, přeni we Wjelećinje jako nanowy naslědnik, hdžež w l. 1945 wumrě; młodši džěše do Lupoje a pozdžišo do Barta. Tutaj bratraj běštaj woženjenaj z dwěmaj sotromaj, a to z Margaretu a Hilžbjetu Křižanec z farskeho domu w Hodžiju (wo jeju nanje je PB dopomnjenki wozjewjał). Měrcina Renčowa wudowa, naša luba wowka, přesydlu so do Budyšina a bu 93 lět stara. Wona bjerješe hač do posledka žiwy podžěl na dońće swojeje roscaceje swójby. Rady powědaše ze swojeho Wjelećanskeho časa, a tak zeznamy tež zahe zemrěteho džěda.

přel. K. M.

**Hdyž lubosć njesyješ
tež lubosć njeznaješ.**

Ekumeniski wječor

Na „serbske blido“ z ekumeniskim zakładom přeprósy mje serbski superintendent Siegfried Albert dnja 27. oktobra 1989 na Michałsku faru. Zawodne myslje zwjazach na słowa Swjateho pisma: 1 Tesaloničanam 1,2–6 a na scěnjo swj. Jana 17,21–24. Na to spytach přítomnym dać krótki wotrys ekumeniskeho prócowanja w 20. lětstotku. Poslednja myslička bě: Ekumeniske prócowanja džensa njech spytaja zhromadne wěrnosće křescanskeho wěrywuznača wukristalizować. Ale woni maja tež stajnje so prócować wo wujasnjenje duchowneho profila wěry w kóždej konfesiji.

Za čitárstwo „Pomhaj Bóh“ su snadź někotre zasady wažniše. Sam so wo nje próču:

1. Njebjer ženje sam sebe, swoje nazhonjenja we wěrje, swoju formu wuznača wěry za jeničke měritko. Kóžda Boža služba je po Božej woli.

2. Měj wotewrjene wucho za dobre, druhdy tež kritiske słowo ze swojeje cyrkwy a tež z drugeje konfesije. Sprawna kritika natwara.

3. Stawizny šćěpjenja, wosebje w našim serbskim ludže, su bolostne. Ničto je njemóže wutupić. Za nikoho z nas pak tute stawizny njejsu slepy wosud, ale žiwjenje z hnady wšehomóneho Boha.

4. Štož je hrěch čłowjeka šćěpił, móže jeničce Boža hnada hojić. Zórleška za to njejsu deklaracije, demonstracije abo wulke słowa, ale modlitwa, Boža služba (byrnjež skromna byla) a křižiki a bolosće wěriwego luda.

5. Jězus je wšem stawam swojeho potajneho četa dary, dopóznača a móc dał. Njeh so kóždy próču za pohłubšenje swojeho herbstwa. Rozmołwa z ewangelskim křescanom, kiž swoju cyrkej njezastupuje, njeje jara plódna. Štož rozdzěle zamaza, položa zakład za nowe šćěpjenja.

6. Trěbna je mjez dr. lěpša informacija mjez sobu. Tež za to njeh so wužiwatej „Pomhaj Bóh“ a „Katolski Posoł“. Zhladujo na čitárstwo měli so přionoški „čučiwje“ zestajěć.

7. Bratrowsku hospodliwosć dale pěstować.

8. Přeprošujmy so mjez sobu na zarjadowanja: serbske blido, hodownički, křižowy puć młodžiny, wosadne dny, serbski cyrkwinski džěn, swjědžen swj. Měrcina atd. Wjetše zarjadowanja, kaž na př. słowne Bože služby šesćdžesatych lět, njejsu tak plódna byli, kaž smy to wočakowali.

9. Wobkedźbujmy derje dalše towaršnostne změny. Kajke možnosće zhromadneho jednanja so nam poskića, to džensa hišće njewěmy. Při tym myslu na něhdyšu nadkonfesionelnu „Maćicu Serbsku“, na towarstwa a tež na „Domowinu“, jeli so wona swój džensniši politiski plašć sleče.

10. Zhromadny pačer, zhromadna modlitwa njeh je zakład zhromadneho skutkowanja. Najlěpše možnosće su tudy w konfesionalnje rozdźelnej swójby. Jako ewangelscy a katolscy Serbja trjebamy jednu modlitwu, kotruž móžemy so zhromadnje modlić. Z Wótčenasom budže to čezko. Snadź so Japoštołske wěrywuznače za to lěpje hodži. Abo mojedla jedna zhromadnje formulowana modlitwa.

Ekumena w Serbach wšak njeje ničo cyle nowe. Nimale wšědnje du nimo něhdyšeho Serbskeho domu na Lawskich hrjebjach. Pomodlu so husto za tych

ewangelskich a katolskich Serbow, kotřiž su tam něhdy zhromadnje za byće a traće serbstwa skutkowali.

W sakristiji serbskeje cyrkwyje w Budyšinje je hódna Boža martra, swjaty křiž z lěta 1815. Před nim steju nimale wšědnje do Božeje mšě. Tutón křiž je dar ewangelskich wěriwych, Němcow kaž Serbow. W napoleonskich wójnach 1812–1813 znjewuziwachu so wšě Bože domy w Budyšinje jako lacaret abo konjenc. Jenož serbska cyrkej zwosta za Bože služby. Tohodla dojednachu so ewangelscy a katolscy wěriwi. Němcy kaž Serbja, kak móžeja tudy dale Bohu služić. Džewjatnaće měsacow to traješe. Mi je tutón swjaty křiž, znamju tehdyšeje ekumeny, jara drohi. Modlu so rady před nim, prošu wumóžnika wo plódna a žohnowane ekumeniske hibanje.

dr. Rudolf Kilank
farar w Budyšinje

Ekumena – dialog

Wozjewjamy rozprawu fararja dr. Kilanka tajku, kajkuž je wón nam posłał. Njeh pohnuwa nas do dialoga wo ekumenje. Dokelž sej myslimy, zo poskičuje rozprawa dobry zakład za dialog, smy na spočatku našu čitarku prosyli, so słowa jimać.

Redakcija

Wótče naš – čehodla nie ekumeniski?

Jako jednora křescanka njejsym počezena z teologiskimi wukładowanjami. Dzakowano Bohu!

Ze službnych přičin njemóžach so při Serbskim blidze wobdzělic a tuž njerorunju dr. Kilankowu džesaty dyk jeho rozprawy. Wótčenaš je ta modlitwa, kotruž je Jězus Chrystus swojich japoštołow wučil, takrjec jeho testament za cyle křescanstwo. Čehodla dyrbi runje za njón być čezko, jón ekumenisce sformulować a jón měšanim mandželstwam doporučić?

Jako džěčo běch překwapjena, zo modlachu so katolscy a ewangelscy Serbja nimale samsny Wótčenaš hač na dawak ewangelskich: Přetož twoje je kralestwo a móc a česć hač do wěčnosće. Hamjeň, kotryž so katolikojo njemodlachu. Nětk so tež woni tutón wotstawk přiwwzali. Tola z druhimi słowami. Hač z lěpšimi? Na tym dwěluje

Kata Malinkowa

PS. Mam hišće dalše prašenja, nastupace dr. Kilankowu rozprawu. Tola wot tym přichodnje.

Kemšaca ščežka je do njebjes pućnik
(Rys. Madlena Prachowska)

Budyšin. Dnja 18. nowembra 1989 wotmě so wokrjesna synoda tutón raz w Lutherowym domje na Hošic hasy. Tutón raz předstaješe so dalša skupina cyrkwyje. Pjekarski mišter bratr Trittmacher z Malešec přednošowaše wo puću a samozrozumjenju Lutherskeho zjednoćenstwa. Wono bě nastalo w lětach 1945 do 1948 pod nawodom bratra Funki, kiž bě frizer na Bohatej hasy w Budyšinje. Wot léta 1948 do 1955 slušeše Budyske zjednoćenstwo do NEUVANDBURGskeho zwjazka. Kóždy lěto w oktobru ma Lutherske zjednoćenstwo nazymske posedženje w Budyšinje.

K samozrozumjenju skupiny přednjeje bratr Trittmacher teologiske zakładne wjasnjenje. K tomu słuša, zo chcedza chutnje křesćenjo być, zo steja na podložku Stareho a Noweho zakonja, zo připóznawaja wuznawanske spisy, zo so na Božich službach wosady sobu wobdželeja, zo so džela wot bludnych wučbow, zo wotpraja so skutkow čerta, zo je jim wumóženje přez Jězusa srjedzišćo a zo pokazuja na jeho hnadu.

Po přednošku stajachu so hišće mnohe prašenja. Wotmołwy pokazachu tež, zo je toleranca Lutherskeho zjednoćenstwa poměrnje mała. Modlitwa z jazykom (Zungenreden) so wotpokazuje. Charismatiske hibanje cykownje bratr Trittmacher přirunowaše z křesćanom na łódi.

Naš bratr Latka da jadriwu rozprawu wo nazymskej synodze w Drježdžanach, kotraž so w jara přeměnjacym času wotměwaše. Cyrkwinski hamtski radžičel bratr Lenk předstaješe nowy zakon cyrkwanskeho wokrjesa (Kirchenbezirksgesetz), kotryž wot 1. januara 1990 sem plaći. Skónčnje so mysl wupraji, zo chcemy tym starsim pomhać, kotřiž chablaja dla młodžinskeje swjećby, zo bychu zmužitosc namakali, swoje džeco tam njepósláč. H. W.

Njeswačidło. Kónc oktobra mějachmy znowa luby wopyt ze zapadneje partnerskeje wosady njedaloko Bremena. Tute styki so hižo mnohe léta, wosebje tež na swójbnej bazy, swěru haja. Na wječoru reformaciskeho swjedženja zetkachmy so z nimi k zhromadneje Božej službje, kiž so tež wot hosći ze swójskimi přinoškami wobohači. Po tym wuwi so žiwa bjesada wo wosadnym žiwjenju tu a tam kaž tež wo přeměnjacich a jich wuskutkach w našim kraju.

G.

Nowe serbske knihi

Zańdženu nazymu wuńdže tutón mały, spodobny leksikon w němskej rěči, kotryž chce němskeho čitarja, kiž so njeje dotal ze serbskej problematikou zaběrał, wo serbskich stawiznach, wo kulturje a wo přitomnym žiwjenju Serbow informować.

Bohužel běše kniha z dnjom wudaća zestarjena. Nazymska rewolucija zańdženého léta je tež w Serbach swoje slědy zawostajila. Domowina njeje hižo podléšana ruka SED. W leksikonje pak hišće rěka: „Domowina je socialistiska narodna organizacija Serbow. Wona skutkuje pod wjednistwom SED jako

džel w Nacionalnej fronće zjednočenych towaršnostnych mocow.“ Dale so wuraznje praji, zo bě nadawk Domowiny, svojich člonow tak kublač, zo bychu widželi swoje serbske zajimy w přezjednosći z nadawkami, kotraž strona dželačerskeje klasy staji. Nimale je njeprěstajomne, zo je so tajke něšto před pol lětom do čišća dalo.

Slabje, jara slabje je w leksikonje — tež za tehdyše wobstojnosće — cyrkwinska problematika zastupjena. Němc, kiž chce so wo ewangelskich Serbach informować, móže jenož pod heslom „Pomhaj Boh“ něšto wo wobjimje a wobsahu našeho časopisa zhońić. Na kóždy pad mělo so zapriječ hesło „Sorbsche ewangelische Superintendentur“, hdžež by so rozložilo zapriječće ewangelskich Serbow do třoch krajnych cyrkwyow a by so informowało wo nadawkach serbskeho superintendenta a wo dušepastyrskim položenju w našich wosadach. Tež katolscy Serbja njesu w leksikonje wjele lěpše předstajeni. Znajmjeńša so w přehledze wo serbskej literaturje wuznam reformacije a serbskich duchownych kaž M. Frencla za wuwieće serbskeho pismowstwa naspomni.

Třo ewangelscy fararjo dóstachu wosebite hesło w leksikonje: Mato Kosyk, Bogumil Šwjela a Handrij Zejler. Hač to dosaha, je čezko posudžować, dwěle pak nastanu, hdyž su na druhim boku tež tajcy ludžo wosebite hesło dóstali, kotrychž wuznam za serbske stawizny je chětro snadny (Hanzo Lehmann, Pawoł Njek).

Nochcu knihu bóle kritizować hač je trjeba. Jeje ideja a rozrjadowanje wobsaha stej dobrej. Tež wšelake hesła a zjimace přehłady bychu so móhli bjez změnjow do noweho naklada přwzać. Wosebje nadpadnył je mi přehlad wo serbskim tworjacym wumělstwje z pjera Marje Měrcinoweje, dokelž to w tak krótkej formje nihdže druhdže nimamy. Škoda, zo su ideologiske bariery zadžewali wyšemu niwowej leksikonu. Jan Malink

Přispomnjenčko

W swoim nastawku „Ewangelske serbstwo w léce 1989“ w januarskim wudaću našeho časopisa sym pisał: „Na tutech zažnych terminach tež zaleži, zo naš časopis aktualniši njeje.“ Džensa móžu Wam zdželić, zo tomu wjac tak njeje. Naš Pomhaj Boh njewuchadza wjac w Ludowym nakładnistwje Domowina. Z tym tež zwisuje, zo so manuskripty nikomu wjac předpožić njetrjebaja. Chcu so na tutym městnje nakładnistwu džakować za zhromadne dželo při wudawanju našeho časopisa.

Čišćernja Domowiny, kotraž naš Pomhaj Boh dale čišći, je wot februarskeho čisla sem swoje terminy skrótiła. Tak njetrjebaja so nastawki a dopisy mi wjac tak zahe předpožić. Z tym budže tež móžno, na wšelake aktualne wěcy spěšnišo reagować. Kak so to redakciji poradzi, to přichod pokaza.

S. Albert

Wulke wěcy stawaja so tak jednorje kaž borbolenje wody, kaž duće wětrika, kaž roscenje žita.

Adalbert Stifter

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Ze Sprejic. Wulka žadosć našeje šulskeje gmejny je so skónčnje dopjelniła. Za našu šulu je so zaso serbski wučer, knjez Lejtko z Trjebina, postajił. Dokelž žaneho serbskeho duchowneho nimamy, nam k. Lejtko často předowanje čita a to na tak wustojnje wašnje, zo su wšitcy z tym spokojom. Duž smy jara wjeseli, zo smy k. Lejtka za wučerja dóstali. Boh luby Knjez spožč našemu nowemu wučerjej moc a žohnowanje w jeho zastojnstwje. Nětko hišće za serbskim duchownym žadamy, za kotrehož rjanu nowu faru twarimy. Cyrkwinske žiwjenje w našej wosadze jara čerpi wot toho časa, zo smy wot duchowneho wopušćeni.

Serbske Nowiny, 8. februara 1890

Přeprašujemy

4. 2. — poslednja njedzela po Třoch kralach

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michałskej (Albert), w samsnym času Boža služba za džeci

11.25 hodž. delnjoserbska nutrnosc w rozhłosu

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

11. 2. — 3. njedzela do póstneho časa

10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Hodžiju (Wirth)

18. 2. — 2. njedzela do póstneho časa

8.30 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)

8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (Feustel)

10.00 hodž. kemše w Barće (Malink)

11.25 hodž. nutrnosc w rozhłosu

19. 2. — póndzela

9.30 hodž. kublanski džen w Budyšinje na Michałskej

25. 2. — njedzela do póstneho časa

8.30 hodž. kemše w Minakale (Feustel)

4. 3. — 1. njedzela w póstnym času

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michałskej (Albert), w samsnym času Boža služba za džeci

11.25 hodž. nutrnosc w rozhłosu

13.30 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

Pomhaj Boh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, Budyšin, 8600, tel. 4 22 01. — Lic. č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Čišeć: Nowa Doba, čišćernja Domowiny w Budyšinje (III-4-9-2173/89) — Wuchadza jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbsche evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962-30-110. — Index-Nummer 32921